

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1902, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.

Maj:t i fråga om införande af tobaksmonopol i Sverige.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 3, föreslår herr *F. O. Bremberg*, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande införande af tobaksmonopol i Sverige.

Den af herr *Bremberg* anförda motivering är af följande lydelse:

»Då det är att förutse, att allt större anspråk komma att ställas på statskassan, bör det vara lämpligt att söka statsinkomster ur sådana källor, der de icke blifva för mycket betungande för allmänheten. Jag får därför föreslå införande af tobaksmonopol, i likhet med hvad som redan egt rum i åtskilliga andra länder, hvarigenom staten skulle erhålla en rätt betydande inkomst.

Då tobaken icke är någon nödvändighetsvara, kan tobaksmonopolets införande icke vara till någon skada för landet, utan tvärtom genom de rikliga inkomster, som derigenom torde komma att inflyta i statskassan, verka derhän, att skattelindring skulle kunna erhållas. Statistiken visar, hvilka inkomster andra stater hafva af tobaksmonopol. Så t. ex. uppgick nettoinkomsten deraf i Frankrike år 1899 till 337 millioner francs, och det är att förutse, att inkomsterna här i landet skola komma att proportionsvis efter folkmängden ställa sig lika höga.»

Vid behandlingen af ifrågavarande motion har utskottet ansett det vara lämpligt att här lemna en i korthet affattad, men såvidt möjligt fullständig redogörelse för de olika former, under hvilka skatt på förbrukning af tobak kan upptagas, äfvensom i hvad mån den ena eller andra af dessa former vunnit tillämpning i olika länder jemte de

viktigaste dervid uppnådda ekonomiska resultat. Såsom källa för denna redogörelse har användts hufvudsakligen »Handwörterbuch der Staatswissenschaften», Jena 1901, utgifven af professorn vid universitetet i Halle, Dr. J. Conrad med flere.

Af tobaksbeskattning särskiljas tre hufvudformer, nemligen *tull enbart*, *inre beskattning* (Innere Steuer) samt *dess båda i förening*.

Hvad då först angår *tullen*, som träffar endast från utlandet införd tobak, förekommer denna form antingen i förening med förbud för inhemsk tobaksodling — såsom i England, deraf detta system äfven fått sitt namn, det engelska systemet — eller ock utan sådant förbud.

Beträffande derefter den *inre beskattningen*, är denna tillämpad genom *statsmonopolet* under form af *råtobaksmonopol*, *fabrikatsmonopol* och *fullständigt monopol* (Vollmonopol). Vid det förstnämnda har staten uteslutande rätt att inköpa all råttobak, som är afsedd för förbrukning inom landet, hvarjemte staten förbehåller sig viss rätt i afseende å ej mindre tobaksodlingen inom landet än äfven försäljning — till förhöjda priser — af den inköpta råvaran. Fullständigt monopol åter innebär uteslutande rätt för staten att köpa och bearbeta inhemsk råttobak, att från utlandet införa tobak och tobaksfabrikat samt att inom landet tillverka och försälja tobaksfabrikat. Härigenom uteslutes alltså hvarje konkurrens från vare sig in- eller utlandet. Monopolet anses deremot icke böra utsträckas jemväl till tobaksodlingen, som i allmänhet, om än med vissa inskränkningar och förbehåll, är de enskilde medgifven. Vid fabrikatsmonopolet äro icke blott tobaksodling, utan jemväl införsel af samt handel med tobak och tobaksfabrikat öfverlemnade åt den fria näringsverksamheten. Monopolet, som kan utöfvas antingen under statens omedelbara förvaltning eller medelst utarrendering, genomföres i tekniskt hänseende sålunda, att staten bestämmer i förhållande till produktionskostnaderna så höga priser på varan, att den vinst af försäljningen, som uppstår, betydligt öfverstiger den, som skulle hafva uppkommit vid fri konkurrens.

Vidkommande slutligen den tredje hufvudformen för tobaksbeskattning, eller *tull i förening med inre beskattning*, förekomma i afseende å denna senare fyra olika former, nemligen *ytvidds- eller arealbeskattning* (Flächensteuer), *tobaksplantbeskattning* (Pflanzensteuer), *råämnesbeskattning* (Materialsteuer) samt *fabrikatsbeskattning* (Fabrikatsteuer). Vid arealbeskattningen beskattas icke under någon form den tobak, som odlas, utan visst jordområde, der odlingen bedrifves, med eller utan hänsyn till jordens afkastning. I fråga om tobaksplantbeskattningen undersökes icke skörden efter vigt, utan tages i beskattningsafseende hänsyn

endast till antalet tobaksplantor. Råämnesskatten utgår efter skördens storlek, och fabrikatsskatten efter fabrikatets mängd och art samt till en viss grad efter dess kvalitet.

Af ofvan angifna former för beskattning af tobak förekommer, såsom redan blifvit antydt, i *England tull* å införsel af tobak i *förening med förbud för inhemsk tobaksodling*. Detta förbud, som utfärdades redan under 1600-talet, afser att kunna träffa all tobak, som konsumeras inom landet, med tull. Under åren 1886—1889 var tobaksodling försöksvis tillåten, visserligen mot en särskild accis till belopp, motsvarande den höga tullen på råtabak. Men försöket utföll icke väl, hvadan all inhemsk tobaksodling å nyo förbjöds. Tullsatserna för tobak, hvilka särskilja flere slag deraf, fastställdes senast år 1900, då de, efter den nedläggning, som egde rum år 1898, å nyo höjdes till nuvarande ganska afsevärda belopp. För handel med råtabak och tobaksfabrikat samt för tillverkning i allmänhet äro dessutom föreskrifna mindre afgifter, s. k. licenser. Nettoinkomsten för staten af ifrågavarande tull har under tidsperioden 1895/96—1899/1900 utgjort i medeltal 11,016,026 pund sterling (omkring 200,000,000 kronor), motsvarande ungefär 5 kronor för hvarje invånare. Inkomsten af licensavgifterna, som åren 1895—1900 i medeltal uppgått till 85,581 pund sterling (omkring 1,570,000 kronor), ökar förenämnda behållning med omkring 4 öre pr invånare. Trots den sänkning i gällande tullsatser, som egde rum år 1898, inträdde derefter en afsevärd stegring i inkomsterna, hvilken stegring i följd af 1900 års tullförhöjning torde komma att fortfara.

Tull utan förbud för odling inom landet förekommer i *Sverige, Norge, Danmark, Finland, Nederländerna, Schweiz* samt åtskilliga utomeuropeiska länder.

Råtabaksmonopol finnes tillämpadt endast i två mindre utomeuropeiska republiker och förbigås här.

Fullständigt monopol är — om än på sina ställen med vissa modifikationer — infördt i följande länder: *Österrike, Ungern, Bosnien och Herzegovina, Frankrike, Italien, Rumänien* och *Serbien* — i samtliga dessa länder sker utöfvandet af monopolet under statens omedelbara förvaltning — samt *Spanien* och *Turkiet*, i hvilka länder monopolet är utarrenderadt till ett bolag, uti hvilket äfven staten är delegare.

Fabrikatsmonopolet förekommer i *Portugal* och utöfvas medelst utarrendering till ett enskildt bolag.

I afseende å monopolet och dess utöfvande inom ofvan uppräknade länder torde vara att anteckna följande.

I *Österrike* är tobaksodling medgifven endast i vissa landsdelar och efter behörigt tillstånd samt med vilkor, att hela tobaksskörden öfverlemnas till monopolförvaltningen mot pris, som för hvarje distrikt bestämmes före odlingsperiodens början. Noggranna föreskrifter rörande odlingen och kontrollen derå finnas stadgade. Tillverkning af tobaksfabrikat får endast ega rum i fabriker, tillhöriga förvaltningen, hvilken jemväl importerar dylika fabrikat. Försäljningen ombesörjes af särskilda, af staten antagna personer, hvilka icke få afyttra de särskilda fabrikaten till högre pris än de af staten bestämda. Försäljningsmagasinen stå under kontroll af förvaltningen. Införsel af tobak och tobaksfabrikat från utlandet är medgifven de enskilde efter särskild ansökning och mot utgörande af höga tull- och licensafgifter. — Under femårsperioden 1895—1899 hafva inkomsterna af tobaksmonopolet uppgått till 196,756,898 kronen (147,567,673 kronor), och utgifterna till 69,804,209 kronen (52,353,156 kronor), allt i årligt medeltal, hvadan öfverskottet utgjort 126,952,689 kronen (95,214,516 kronor), motsvarande 4,97 kronen (omkring 3,76 kronor) på hvarje invånare.

I *Ungern*, hvarest ungefär liknande bestämmelser äro gällande, uppgingo under år 1899 inkomsterna till 102,699,000 kronen (77,024,250 kronor) och utgifterna till 39,758,000 kronen (29,818,500 kronor), i följd hvaraf öfverskottet utgjorde 62,941,000 kronen (47,205,750 kronor). Öfverskottet, för individ räknadt, utgjorde under perioden 1895—1899 i årligt medeltal 3,23 kronen (omkring 2,44 kronor.)

I *Frankrike* har sedan början af 1800-talet ett af staten förvaltadt fabrikations- och handelsmonopol egt bestånd. Tobaksodling är medgifven endast i vissa departement, och öfver densamma utöfvas sträng kontroll. Skörden inköpes af förvaltningen, hvarvid högre pris betalas allt efter tobakens bättre beskaffenhet. Tillverkning och försäljning af tobaksfabrikat äro ordnade med stor noggrannhet i såväl tekniskt som administrativt hänseende. Från statens fabriker går den färdiga varan till statens nederlag, der den mottages af föreståndarne (entreposeurs), hvilka sedermera öfverlemna densamma till försäljare (débitants), tillsatta af myndigheterna. Priserna äro bestämda i en af staten fastslagen tariff samt hafva upprepade gånger blifvit höjda och medfört allt större och större inkomster. Under tidsperioden 1895—1899 har öfverskottet uppgått i årligt medeltal till 324,275,000 francs (233,478,000 kronor), motsvarande 8,47 francs (6,11 kronor) på hvarje individ. År 1899 utvisar i inkomster 415,229,000 francs (298,964,880 kronor) och utgifter 78,848,000 francs (56,770,560 kronor) samt ett öfverskott af 336,381,000 francs (242,194,320 kronor.)

I *Italien* var monopolet till en början utarrenderadt till ett bolag, men utöfvas numera af staten sjelf. Bestämmelserna om förvaltning och kontroll äro ungefär lika med de i Frankrike gällande. Under tidsperioden 1895/96—1899/1900 uppgick nettoinkomsten för staten till 150,518,114 lire (108,373,042 kronor), motsvarande 4,78 lire (3,44 kronor) på hvarje invånare — allt räknadt i årligt medeltal.

I *Bosnien och Herzegowina* infördes tobaksmonopol år 1880 efter österrikisk förebild. Tobaksodling är medgifven endast efter behörigt tillstånd. Priser och andra bestämmelser i afseende på monopolet kungöras årligen före början af den period, då staten inlöser tobaksskörden. Tillverkning af tobaksfabrikat får endast ega rum i statens fabriker. Sedan monopolet infördes, hafva såväl produktion som försäljning varit i ständig tillväxt. År 1900 uppgingo inkomsterna af monopolet till 10,163,000 kronen (7,622,250 kronor) och utgifterna till 5,254,000 kronen (3,940,500 kronor), hvadan öfverskottet utgjorde 4,909,000 kronen (3,681,750 kronor). Tidsperioden 1896—1900 utvisar ett öfverskott, motsvarande i årligt medeltal 2,61 kronen (1,98 kronor) på hvarje invånare.

I *Serbien* var monopolet till en början utarrenderadt till ett bolag, men utöfvas numera af staten sjelf. Under tidsperioden 1894—1897 uppgingo inkomsterna af monopolet i årligt medeltal till 9,346,000 francs (6,729,120 kronor), motsvarande 4,04 francs (2,91 kronor) på hvarje invånare.

I *Rumänien* utöfvar staten likaledes sjelf monopolet. Tillverkning af tobaksfabrikat får ega rum endast i statens fabriker. Året 1898/99 uppgingo bruttoinkomsterna till 39,867,966 francs (28,704,935 kronor), och nettobehållningen till 29,347,488 francs (21,130,191 kronor). Tidsperioden 1894—1899 utvisar en nettovinst, motsvarande i årligt medeltal 4,45 francs (3,20 kronor) på hvarje invånare.

I *Spanien* är monopolet utarrenderadt till ett bolag, hvars kontrakt med staten förnyades senast år 1900 för en tid af 25 år, räknadt från år 1896. Staten utöfvar sträng kontroll och erhåller 95 procent af nettobehållningen, såvidt denna icke öfverstiger 120,000,000 pesetas (86,400,000 kronor), 90 procent af hvad som öfverstiger nämnda belopp, men icke 150,000,000 pesetas (108,000,000 kronor), samt 95 procent af hvad som öfverstiger sistnämnda belopp. Tidsperioden 1895/96—1900 utvisar en nettobehållning af i årligt medeltal 106,500,000 pesetas (76,680,000 kronor), motsvarande 5,88 pesetas (4,23 kronor) på hvarje invånare.

I *Portugal* förekommer det s. k. fabrikatsmonopolet, och är detta

utarrenderadt till ett bolag. Det dervid år 1891 upprättade kontrakt är gällande för en tid af 35 år. Staten erhåller årlig arrendeavgift, som utgår efter viss föreskrifven beräkningsgrund. Försäljningspriserna kunna af bolaget höjas med 20 procent. Utifrån införd tobak är belagd med hög tull.

I *Turkiet* utöfvas monopolet af ett aktiebolag, uti hvilket äfven staten är delegare. Detta bolag har uteslutande rätt att uppköpa, bearbeta och försälja all tobak, som odlas inom landet och är afsedd att derstädes förbrukas. För såväl odling som försäljning gälla noggranna föreskrifter. Bolaget erlägger i arrende till förvaltningen af turkiska statsskulden 750,000 turkiska pund (12,412,500 kronor). Sedan derefter bolaget i enlighet med fastställd beräkning af viss procent erhållit utdelning, fördelas blifvande öfverskott mellan regeringen, förenämnda förvaltning och bolaget, jemväl efter viss beräkningsgrund. Året 1897—1898 uppgick sist omnämnda öfverskott till 63,975 turkiska pund (1,058,786 kronor), 1896—1897 till 144,233 pund (2,387,056 kronor) samt 1895—1896 till 288,199 pund (4,769,693 kronor).

Ytvidds- eller arealbeskattning äfvensom *tobaksplantbeskattning* torde numera knappast tillämpas, hvarför desamma här förbigås.

Råämnesheskattning jemte tull förekommer i *Tyskland* och *Belgien*.

I *Tyskland* infördes år 1879 nu gällande system af tull i förening med inre beskattning under ofvannämnda form. Inkomsterna för staten hafva det oaktadt i årligt medeltal icke uppgått till mera än 1 mark (89 öre) på hvarje individ. Tidsperioden 1895—1899 utvisar en nettobehållning af tull och skatteavgifter på tobak af i årligt medeltal 63,781,400 mark (56,765,446 kronor), motsvarande 1 mark 18 pfennige (1,05 kronor) på hvarje invånare. Försök att i *Tyskland* införa statsmonopol (1882) och fabrikatsskatt (1893 och 1895) hafva strandat på motstånd inom tyska riksdagen.

I *Belgien*, hvilket land år 1879 införde accis under form af arealbeskattning, men år 1883 bestämde, att skatten i stället skulle träffa tobaksplantorna, tillämpas numera efter år 1896 enahanda system som i *Tyskland*. En hvar, som handlar med tobak eller tillverkar eller försäljer dylik vara, kan äfven påföras en särskild licensavgift. År 1899 uppgingo inkomsterna af tullen å tobak till 5,534,337 francs (3,984,722 kronor), och af öfriga skatteavgifter derå till 1,858,508 francs (1,338,125 kronor), eller tillhopa 7,392,845 francs (5,322,848 kronor). Åren 1898—1899 utgjorde inkomstsiffran i årligt medeltal 1,11 francs (0,80 kronor) på hvarje individ.

Fabrikatsskatt i förening med tull förekommer i *Ryssland* och *Nordamerikas förenta stater*.

I *Ryssland* utgöres skatten dels af en accis på alla fabrikat, hvilken accis utgår antingen i form af bandstämplor, som anbringas å fabrikaten, eller genom inbetalning af en särskild tilläggsafgift, dels af en s. k. patentskatt, hvilken alla innehafvare af fabriker och engrosnederlag samt försäljare af tobaksblad och fabrikat äro underkastade, dels af tull å utifrån införd tobak och tobaksfabrikat, samt dels af böter för öfverträdelse af föreskrifterna i afseende på tobaksbeskattningen. Tobaksodling är här fri, men den, som odlar tobak, eger sälja endast till fabriker, engrosnederlag, särskildt privilegierade försäljare af råttobak samt till andra, som jemväl drifva tobaksodling. Tillverkning af tobaksfabrikat får endast ega rum i fabriker, hvilka stå under offentlig kontroll.

Sammanlagda inkomsterna uppgingo år 1899 till i rundt tal 40,365,000 rubel (omkring 79,000,000 kronor). Under tidsperioden 1895—1899) utgjorde inkomstsiffran i årligt medeltal 0,36 rubel (0,68 kronor) på hvarje individ.

I *Nordamerikas förenta stater* förekommer förutom ganska hög tull å utifrån införd tobak en särskild skatt å tobaksfabrikat. Denna uttages sålunda, att hvarje packe arbetad tobak, innan den lemnar fabriken, belägges med en särskild bandstämpel. Dyliga stämplor tillhandahållas af staten, som vid köp på en gång af en större mängd sådana medgifver viss rabatt. Staten öfvar i afseende på denna stämpelskatt sträng kontroll, hvarjemte den, som öfverträder de gifna föreskrifterna, utsätter sig för en ganska hög plikt till staten. Tobaksodling drifves fritt och utan tillsyn från statens sida. Inkomsterna af denna fabrikatsskatt, som året 1887—1888 uppgingo till 30,662,431 dollars (114,677,491 kronor), hafva sedermera ökats, så att de året 1899—1900 bestego sig till 59,355,084 dollars (221,988,014 kronor). Tullinkomsterna å tobak, hvilka året 1887—1888 uppgingo till 9,734,987 dollars (36,408,851 kronor), belöpte sig året 1899—1900 till 14,381,873 dollars (53,788,205 kronor). Under tidsperioden 1898/99—1899/1900 uppgingo inkomsterna af tull och skatt gemensamt till 68,428,782 dollars (255,923,644 kronor), motsvarande 92 cents (3,44 kronor) på hvarje individ.

Då utskottet ansett det vara af intresse att ega tillgång till en öfversigt af tobaksförbrukningen och skatteinkomsten för hvarje invånare i åtskilliga länder äfvensom den i desamma gällande skatteform, har

utskottet i sådant afseende upprättat nedanstående tabell, hvares siffror afse årliga medeltal för senare hälften af 1890-talet och äro, i likhet med ofvan lemnade uppgifter om de olika formerna för tobaksbeskattningen, hemtade ur förenämnda arbete »Handwörterbuch der Staatswissenschaften».

Länder.	Förbrukning för hvarje invånare.	Statens skatteinkomst för hvarje invånare.	Skatteform.
	kg.	kronor.	
Nederländerna	3,38	0,05	Tull.
Nordamerikas förenta stater	2,53	3,44	Fabrikatsskatt och tull.
Belgien	2,31	0,35	Råämnescykattning och tull.
Tyskland	1,64	1,05	d:o d:o
Österrike	1,44	3,76	Monopol.
Bosnien och Herzegowina	1,35	1,98	d:o
Ungern	1,23	2,44	d:o
Frankrike	1,07	6,11	d:o
Spanien	1,01	4,23	d:o, utarrenderadt.
Sverige	0,92	0,83	Tull.
Norge	0,89	1,61	Tull.
England	0,81	5,06	Tull i förening med förbud mot odling.
Ryssland	0,75	0,69	Fabrikatsskatt och tull.
Rumänien	0,72	3,20	Monopol.
Italien	0,61	3,44	Monopol.
Serbien	Uppgift saknas	2,94	Monopol.
Danmark	d o	0,59	Tull.
Schweiz	d:o	0,44	Tull.

Såsom ofvan nämnts, utgöres i vårt land tobaksbeskattningen uteslutande af tull. Gällande tullsatser äro: för oarbetad tobak, blad och stjelk, en krona, för arbetad tobak, cigarrer och cigarretter, fyra kronor och för arbetad tobak, andra slag, en krona 20 öre, allt för kilogram. Under åren 1896—1900 har årliga införseln i medeltal utgjort: af oarbetad tobak 3,660,400 kilogram, af cigarrer och cigarretter

146,899 kilogram och af arbetad tobak, andra slag, 26,822 kilogram. Under år 1900 utgjorde värdet af hela införseln 7,794,958 kronor och statens inkomst af tullen 4,456,828 kronor. Under nyssnämnda tidsperiod 1896—1900 uppgick, i medeltal räknadt, den inhemska tillverkningen af cigarrer och cigarretter till 693,963 kilogram och af arbetad tobak, andra slag, till 5,872,626 kilogram. Värdet af samtliga inom landet under år 1900 tillverkade tobaksfabrikat uppgick till omkring 15,700,000 kronor och värdet af de under samma år utförda dylika fabrikat till omkring 75,000 kronor. — Tobaksodling förekommer på några orter i vårt land, hufvudsakligast i Skåne och trakten omkring Stockholm. Skörden har enligt den officiella statistiken under nedan-nämnda år utgjort:

år 1895	813,600 kilogram
„ 1896	841,500 „
„ 1897	854,700 „
„ 1898	692,300 „
„ 1899	691,100 „

eller i medeltal för dessa fem år 778,640 kilogram.

Allmänt torde det vara erkänt, att tobak utgör ett synnerligen lämpligt föremål för beskattning. Tobak är nemligen ett njutningsmedel af mycket stor betydelse, spridt inom alla samhällslager. Den, som en gång vant sig vid bruket af tobak, torde i allmänhet finnas villig att därför underkasta sig en ej oväsentlig beskattning. Häraf förklaras, att, oaktadt upprepade höjningar af beskattningen, flerstädes ökning af förbrukningen och dermed statens inkomst af tobaken kunnat iakttagas. Tobaksskatten utmärker sig vidare fördelaktigt derutinnan, att densamma icke i samma mån som flera andra förbrukningsskatter drabbar befolkningen öfver hufvud, vare sig individen har förmåga att sjelf betala skatten eller ej. I tekniskt hänseende är tobaken jemväl synnerligen egnad för en förbrukningsskatt, i det att tobak så godt som uteslutande användes såsom ett njutningsmedel, och på grund häraf de svårigheter bortfalla, som uppstå vid beskattningen af andra ämnen.

I följd af dessa förhållanden har tobaken, på sätt af ofvanstående redogörelse framgår, öfverallt gjorts till föremål för beskattning i en

eller annan form. De med hänsyn till förmågan att bereda staten inkomster af tobaksförbrukningen verksammaste formerna af beskattningen synas vara monopol och det s. k. engelska systemet, bestående af höga införseltullar i förening med förbud mot odling af tobak. Med bestämdhet kan sägas, att det i vårt land tillämpade systemet för tobaksbeskattning i mindre grad än andra system eger förmågan att tillföra staten inkomster. Det är därför också helt naturligt, att, då nu behof af ökade inkomster för staten med säkerhet kunna förväntas göra sig gällande, statsmakterna fäst sin uppmärksamhet vid tobakens förmåga att medgifva högre beskattning. Så anförde chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet för den 21 december 1900, att till tackande af de ökade utgifter, som den nya härordningens antagande komme att medföra, bland annat kunde tagas i anspråk höjd tull å tobak; och i sin skrifvelse af den 2 juni 1901 (n:o 120 sid. 64) yttrade sistlidet års Riksdag, efter en undersökning af hvilka nya eller ökade skatter kunde tagas i anspråk för att täcka de med försvarets ombildning förenade ordinarie kostnader, att bland andra utvägar, som kunde anlitas för att, då så erfordrades, öka statsverkets tillgångar, ansåge Riksdagen, i likhet med departementschefen, *ökad beskattning å tobak* böra särskildt framhållas, men att Riksdagen funne det vara ovisst, i hvad mån det åsyftade ändamålet kunde vinnas genom den af departementschefen ifrågasatta höjningen af tobakstullen utöfver nu gällande tullsatser, så vida icke, i samband med höjningen af oarbetad tobak, skatt infördes å tobak, som inom landet frambringades, något, som dock kräfde en utredning, hvilken Riksdagen icke varit i tillfälle att verkställa.

Om således någon tvekan icke kan råda derom, att till ökande af statsverkets inkomster höjd beskattning å tobak och tobaksfabrikat bör, när så finnes erforderligt, tillgripas, torde deremot frågan, i hvad form denna ökade beskattning lämpligast bör anordnas, kunna blifva föremål för skilda åsigtter. I sjelfva verket är denna fråga af mycket svårlöst natur, då hvart och ett af de olika systemen erbjuder särskilda företräden, men också olägenheter. Såsom af den förut lemnade redogörelsen framgår, tillämpas i olika länder olika former för tobaksbeskattning med vexlande framgång i afseende å syftet att bereda inkomster åt staten. Naturligtvis beror detta till mycket stor del af genomsnittsförbrukningen, som varierar högst väsentligt; men å andra sidan är det uppenbart, att formen för beskattningen utöfvar ett stort inflytande å det ekonomiska resultatet för staten. Vid valet emellan de olika former för tobaksbeskattningen, som kunna tänkas ifrågakomma, bör följaktligen hänsyn

tagas icke blott till de särskilda formernas inbördes företräden och olägenheter, utan ock till deras förmåga att tillföra staten inkomster. Såsom förut nämnts, intager i sådant afseende monopolet ett framstående rum och användes med stor fördel i åtskilliga af Europas länder. Hufvudsakligen med hänsyn till denna monopolets förmåga har motionären framställt sitt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af monopol. Det torde icke kunna med fog bestridas, att monopolet i dess fullständiga form erbjuder åtskilliga fördelar, särskildt genom sin förmåga att uppdrifva skatten ända till gränsen för konsumtionens skattekraft; men mot dess införande i vårt land tala dock skäl, som icke kunna fränkännas stor betydelse.

Öfvergången från det här nu gällande system af enbart tull till ett monopol skulle nemligen sannolikt blifvå förenad med stora svårigheter och kostnader för staten. Ju större omfattning monopolet skulle erhålla, desto högre skulle kostnaderna för dess genomförande ställa sig. Ett införande af fullständigt monopol skulle hafva till följd, att staten måste inlösa samtliga tobaksfabriker med deras lager och inventarier. Till de betydliga belopp, som härtill skulle åtgå, kunde äfven komma andra utgifter i form af ersättning till dem, som nu hafva sin utkomst genom tobakshandteringen. Det är uppenbart, såväl att statens utgifter härför komme att stiga till afsevärda summor, som ock att åtskilliga vanskliga frågor i sammanhang härmed måste lösas. Också har, såsom ofvan nämnts, ett i Tyskland gjordt försök att införa monopol icke blifvit genomfördt; och det ligger i sakens natur, att dylika försök i länder med en utbildad tobaksindustri skola möta de största svårigheter.

Hvad angår den af chefen för finansdepartementet antydda utvägen att genom högre tullar å tobak och tobaksfabrikat uttaga ett större inkomstbelopp af tobaksförbrukningen, torde häremot kunna anmärkas, på sätt jemväl nästlidet års Riksdag framhållit, att ensamt denna åtgärd icke synes göra till fyllest för det afsedda ändamålets vinnande. En höjning af tullsatsen för oarbetad tobak — hvilken tullsats för öfrigt redan nu är, i fråga om vissa slag deraf, afsevärdt hög — synes nemligen, derest icke, såsom i England är förhållandet, odling af tobak inom landet skulle helt och hållet förbjudas, såsom ett nödvändigt komplement förutsätta skatt å inom landet frambragt tobak, enär eljest det vore att befara, att tullen komme att verka allenast såsom en premie för tobaksodlingen inom landet och, i den mån denna toge uppsving, föranleda nedsättning af statens inkomst. Mot det s. k. engelska systemet kan emellertid — äfven om erkännas måste, att detsamma utmärker

sig genom en hög grad af enkelhet och effektivitet — invändas, att ett förbud mot tobaksodling kan anses mindre tilltalande, såsom för den fria utvecklingen af landets näringslif hinderligt; och vidare torde tull ensamt vara en mindre lämplig form för tobaksbeskattning, bland annat därför att tull, derest densamma icke bestämmes att utgå efter värde, endast i ringa grad låter sig anpassas efter skatteföremålets beskaffenhet. Om därför de anmärkningar, som kunna rigtas mot det s. k. engelska systemet, synas icke sakna fog, så gäller emellertid, hvad vårt land beträffar, om en beskattning af allenast råämnet, den oarbetade tobaken, att inkomsten deraf sannolikt icke skulle kunna uppgå till något mera afsevärdt belopp; och vidare lider råämnesbeskattningen af det nyss anmärkta felet, att tobakens kvalitet endast i mycket ringa grad kan utöfva inflytande på skattens storlek, hvartill kommer, att nämnda beskattningsform förutsätter en kostsam och för odlingen besvärande kontroll. Fabrikatsbeskattning åter, der skatten afpassas efter det färdiga fabrikatets mängd och art samt, till en viss grad, efter detsammans kvalitet, synes, ehuru väl om densamma gäller, om än i mindre grad, hvad om råämnesbeskattningen är sagdt, vara en mera lämplig form och skulle säkerligen för staten medföra en större inkomst. Att emellertid äfven i fråga om införande af fabrikatsbeskattning betänkligheter kunna möta, torde framgå deraf, att, på sätt ofvan nämnts, vid två olika tillfällen under senare tid i Tyskland väckta förslag att utbyta den derstädes gällande råämnesbeskattningen mot fabrikatsskatt icke vunnit framgång.

Ehuru utskottet sålunda vill utan tvekan såsom sin mening uttala, att bland de utvägar, som kunna och böra anlitas för att täcka statsverkets behof af ökade inkomster, en mera effektiv beskattning å tobak och tobaksfabrikat bör ifrågakomma, kan utskottet dock icke undgå att finna spörsmålet, hvilken af ofvan omförmälda former för en dylik beskattning som bör föredragas framför de öfriga, vara ytterst svårt att besvara. Såsom ofvan framhållits, kunna mot nästan alla former för tobaksbeskattningen anmärkningar af mer eller mindre afsevärd betydelse rigtas. Utskottet kan därför icke tillstyrka bifall till förslaget om en utredning, begränsad till att afse allenast monopol, utan finner det nödigt, att en utredning verkställas, som omfattar jemväl öfriga skatteformer. Denna utredning bör innebära en jemförande undersökning af samtliga skatteformernas beskaffenhet och anordning, deras inbördes företräden och olägenheter äfvensom den verkan, som kan vara att af hvarje särskild form förvänta. Först med stöd af en dylik utredning torde valet af

den för våra förhållanden lämpligaste skatteformen kunna träffas. Och vidare synes det önskligt, att vid utredningen särskild uppmärksamhet egnas åt de för vårt land säregna förhållanden, som vid valet af skatteform och beräkningen af dess verkan kunna utöfva inflytande. I sådant afseende vill utskottet nu framhålla allenast en dylik omständighet, nemligen faran för smuggling. I ett land med så vidsträckta och svårbevakade land- och kustgränser som Sverige kan det nemligen alltid befaras, att en beskattning å tobak, som i mera afsevärd mån stegrade prisen här utöfver de i grannländerna gällande, skulle medföra en stark frestelse till smuggling. Äfven om statsverkets förlust härigenom i stort sedt icke skulle kunna tillmätas någon synnerligen stor betydelse — ehuru väl icke heller denna sida af saken bör lemnas utan afseende — torde dock den demoraliserande inverkan, en mera utbredd vana att smuggla kunde medföra, icke böra underskattas.

Det torde vara uppenbart, att en utredning af den omfattning, som ofvan antydts, bör utföras genom Kongl. Maj:ts försorg; och då det synes vara af vigt, att en dylik utredning verkställs i så god tid, att densamma finnes tillgänglig, då statsverkets behof af ökade inkomster nödvändiggör anlitaandet af ifrågavarande skattekölla, har utskottet funnit sig nu böra hemställa om aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse i sådant syfte.

På grund af det nu anförda hemställer utskottet,

att Riksdagen, i anledning af herr Brembergs ifrågavarande motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande införande af tobaksmonopol i Sverige, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, på hvad sätt genom höjd beskattning eller andra åtgärder ökade inkomster må kunna beredas statsverket af tobak och tobaksfabrikat, samt efter verkställd utredning, när sådant finnes af behofvet påkalladt, till Riksdagen inkomma med förslag till de åtgärder, som må finnas bäst motsvara ofvan angifna ändamål.

Stockholm den 18 april 1902.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herr *Fredholm*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte, med afslag å herr *Brenbergs* motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, på hvad sätt och i hvad mån ökad beskattning å tobak och tobaksfabrikat må kunna bereda statsverket större inkomster, samt derefter, när sådant finnes vara af statsverkets behof påkalladt, till Riksdagen inkomma med förslag till dylik beskattning i den form, som må finnas ändamålsenlig;

af herrar *Brodin, J. Bromée, G. Jansson, Lundström, friherre von Knorring, Petri, O. A. Ericsson* och *Wittsell*, hvilka anført:

»Då vi å ena sidan anse, att statsmonopol med afseende å tobak ej bör införas i vårt land och således ej heller någon utredning rörande sådant monopol af Riksdagen bör direkt eller indirekt ifrågasättas, men å andra sidan finna, i likhet med föregående Riksdag, att höjd beskattning af tobak vore ett lämpligt skattemedel bland dem, som böra användas för att betäcka de alltjemt sig förökande statsutgifterna, hafva vi föreslagit utskottet hemställa till Riksdagen,

att Riksdagen måtte, med afslag å herr *Brenbergs* motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, på hvad sätt och i hvad mån ökad beskattning å tobak och tobaksfabrikat må kunna bereda statsverket större inkomster, samt derefter, när sådant finnes vara af statsverkets behof påkalladt, till Riksdagen inkomma med förslag till dylik beskattning i den form, som må finnas ändamålsenlig»;

samt af herr *Bergendahl* mot vissa delar af motiveringen.